

მწყმესი

ჩე ვარ მწყმესი აეთილი: მწყმესიან აეთილიან სული თვისი დაჰსდღეს ცხოვართვის. (იოან. 10—11).

ვაოვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედული. ესრეთ იყოს სინარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).

შოვედით ჩემდა ყოველნი მასურაონი და ტვირთ-მძიმენი და ჩე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

სამბაგალითო ბერძ—მისიონერი შთამომავლობით სვანი.

სვანეთი არის საქართველოს ერთი შეუვალად და მიგდებული გუთხე, სადაც ჯერეთ კიდევ განათლების სხივს არ შეუნათებია. სვანებს აქვსთ თავიანთი საკუთარი ენა და თავიანთი ზნე-ჩვეულებანი. სვანური ენა მეგრულ ენასავით ქართული ენიდან არის წარმომადგარი. ამას ამტკიცებს, სხვათა შორის, ის, რომ სვანურ ენაში ბევრია ქართული სიტყვები და მეორეც სვანი რამდენსამე თვეს კარგად ითვისებს ქართულს ენას. თუმცა სვანებს საკუთარი ენა აქვსთ, მაგრამ შთამომავლობით ქართველებს ეკუთვნიან.

სვანეთი მოფენილია მრავალი საყდრებით და ტუბით, რომლებზედაც მოიპოვება ქართული წარწერები. უოველივე ეს უხადად მოწმობს, რომ სვანები უწინდელს დროში მტკიცედ ადგნენ მართლ-მადიდებელ სარწმუნოებას, მაგრამ შემდეგში სხვა-და-სხვა ისტორიულ გარემოებათა გამო მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება სვანებში დასუსტდა. სვანები ზნეობით და გონებით უკან ჩამორჩნენ საქართველოს სხვა გუთხეების მკვიდრთა. სარწმუნოების დასუსტება და მკვიდრთა ზნეობით უკან ჩამორჩენა შედეგია იმისი, რომ სვანებს არა ჰყავდათ ხეირიანი სამღვდელთა. ამის გამო სვანებში გამოჩნდნენ ზოგიერთი მოხუცებული პირნი, რომელთაც იწყეს სხვა-და-სხვა მღვდელ-მოქმედების შესრულება. ამ პირთ სვანები უწოდებენ ვ ა ვ ე ბ ს ა ნ უ დე-

კანონებს. ეს პაპები და დეკანონები არ ემსგავსებიან ზოგიერთ მწვალებლებს სწავლა-მოძღვრებით და საქციელით. როდესაც სვანებში მართლმადიდებელი მღვდლები ადარ იუვენე, ხალხი ემდგა მათ და ასრულებდა სხვა-და-სხვა მღვდელ-მოქმედებათა, რომელთა შესრულების დროს წარმოსთქვამდნენ იმავე ლოცვებს და სიტყვებს, რომელნიც მათ გაგონილნი ჰქონდათ მღვდლისაგან. მოხუცებული პირნი ასრულებდნენ წირვას შემდეგის წესით: ჩაასხამდნენ ბარძიში ვოტკას, ფეშხუმზე დასდებდნენ შეწირული ცხოვკელის გულს და შემდეგ რამდენიმე ლოცვების წარმოთქმისა და ხალხის დალოცვისა, ჯერ თვითონ პაპები ეზიარებოდნენ და მერე ხალხი. მაზიარებელს პაპა ჯერ ბარძიმიდამ ვოტკას მოასმევინებდა და მერე ფეშხუმზე დადებული გულის პატარა ნაჭერს მისცემდა. სვანები დიდის კრძალულებით ეპურობიან წმ. ხატების და ეკლესიების ნაშთებს და ძველ საეკლესიო ნივთებს. თუ რამდენად პატივსცემენ სვანები ძველ სადმართო საგნებს, ამას ცხადად ამტკიცებს, სხვათა შორის, ერთი გარემოება. 1874 წელში ქუთაისის გუბერნატორმა ლევაშოვმა ერთი სვანის ოჯახში იპოვნა ბერძნულს ენაზე ძველის ძველი ხელნაწერი დიდი წიგნი — „განმარტება სახარებისა“, რომელიც, ბ. კონდაკოვის სიტყვით, მეშვიდე საუკუნეში დაწერილი უნდა იყოს.

რადგან სვანეთი კარგა მომორებულია და მასთან ძნელი შესავალია უგზობისა გამო, ამიტომ სვანეთში მღვდლად წასვლას არავინ არ სურვობს და თვითონ სვანებში დღემდის ძვირად მოიძებნებოდა ისეთი პირი, რომელსაც სასულიერო განათლება ჰქონოდა მიღებული და სერვილი განეცხადებია მღვდლად წასვლისა. კავკასიაში მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების გამავრცელებელი საზოგადოება დიდი ხანია ზრუნავს, რომ სვანეთში გაგზავნოს განათლებული მღვდლები, მაგრამ ამ საზოგადოების კუ-

თილს აზრს ბევრი დაბრკოლება ხვდება წინ. პირველი დამაბრკოლებელი მიზეზი ის არის, რომ სვანეთში მღვდლებს ძლიერ მცირე ჯამაგირები აქვთ დანიშნული და მეორეც ისაა, რომ რადგან მისულმა მღვდლებმა სვანური ენა არ იციან, ამიტომ მათ სწავლა-მოძღვრებას სასერველი ნაყოფი არ მოაქვს ხალხისათვის. უმეტესი ნაწილი აქაური სამღვდლოებისა გაუნათლებელია.

დღეს, ჩვენდა სასიხარულოდ სვანებს შორის გამოჩნდა ერთი პირი, შთამომავლობით სვანი, სახელად მ. იგუმენი თეოფანე, რომელმაც შეისწავლა ქართული საეკლესიო წიგნები და ტიბიკონი, აღიკვეცა ბერად და ერთგულად შეუდგა ქრისტეს სარწმუნოების აღდგენის საქმეს თავის მოძმეთა შორის.

როგორც გვწერენ, მ. თეოფანეს დიდ პატივსაცემენ თურმე სვანები, როგორც ღრმა მოწმუნეს, კეთილი ცხოვრების მექონეს და დაუღალავს მუშავს. მ. თეოფანეს მშვენიერად აქვს თურმე შესწავლილი ხუროს და კალატოზის ხელობა. მას დიდი ხნიდგან სდომებია სვანეთში მონასტრის დაარსება და დღეს თვითონ მიუყვია ხელი ამ კეთილი საქმისათვის. მას დაუწყია შენება ერთი დიდი ეკლესიისა, რომლისათვისაც მიუშენებია ორი სამლოცველო. ერთი უკვე დაუმზადებია და მასში ასრულებს იგი დღეს წირვა-ლოცვას. თვითონ ტაძარი ნახევრამდის უკვე მოუსრულებია. უოველივე ამას აკეთებს მ. თეოფანე თავის ხელით და თავისი მცირე საშუალებით. იმედია, რომ ამ კეთილის მუშავის მეცადინეობით სვანეთში დაარსდება სავანე, რომელიც დიდად დაეხმარება ქრისტეს სარწმუნოების გავრცელებას სვანეთში. აქაური მდიდარი ბუნება, რომელიც დღეს თითქმის სრულიად შეუპოვებულია, დიდ ნივთიერ შემწობას აღმოუჩინს აქაური მონასტრის ძმათა. ამ ბერისა-

გან მომავალი მონასტრისათვის ამორჩეული ადგილის გარშემო მოფენილია თურმე მშვენნიერი ტყეები, სათიბები, სამკურნალო წყლები და სახნავ-სათესი მიწები.

თავის მცირე ჯამაგარს მ. თეოფანე მისგან დაწესებული ტაძრის ასაგებად და შენობისათვის საჭირო იარაღების მოსაპოვებლად ხმარობს, მაგრამ რას უნდა გახდეს იგი თავისი მცირე ჯამაგირით? მას სრულებით არ გააჩნია რიგიანი სამადგდელო შესამოსლები და ეკლესიაში სახმარებელი სხვა-და-სხვა საღმრთო ჭურჭლები.

ნუ თუ ჩვენი საზოგადოება უურადდებს არ მიაქცევს ამ ჭეშმარიტს და ჩვენს დროში იშვიათ მოღვაწეს, რომელსაც მიზნად აუღია, რომ თავის მოძმეთა შორის გაავრცელოს ქრისტეს სწავლა და ადასტულოს ჭეშმარიტი ზნეობა.

რამდენი ძველი შესამოსლები და სხვა საჭირო ნივთები მოიპოვება ბევრს ადგილს ჩვენს მართლ-მადიდებელ მდიდარ ეკლესიებში, რომლებსაც ადარ ხმარობენ და უბრალოდ ფუჭდებიან. უველა ეს ძველი შესამოსლები და ნივთები დიდი საჭირონი არიან სვანეთის ეკლესიებისათვის.

იმედი გვაქვს, რომ ჩვენი საზოგადოება შემწეობას აღმოუჩენს ამ კეთილ მოღვაწეს, რომელიც თავისი ხელით და თავისი მცირე ჯამაგირით აშენებს სავანეს თავის მოძმეთა შორის.

თუ ვისმეს სამძიმოდ დაურჩება სვანეთში რაიმე შეწირულების გაგზავნა ამ კეთილი მოღვაწისათვის, ჩვენი რედაქცია დიდის სიამოვნებით მიიღებს ყოველგვარ შეწირულებას და გარდასცემს კუთვნილებისამებრ.

დ. ლამაშიძე.

კიდევ ოკრიოდ სიტყვა ქართული სამკლესიო წიგნების გეგმის შესახებ.

ამ საგნის შესახებ ჩვენ არა ერთ გზის გამოცხატებით ჩვენი აზრი და დაწვლილებითაც ავლნიშნეთ, თუ რა მდგომარეობაში იყო ქართული საეკლესიო წიგნების გეგმის საქმე ჩვენში საქართველოს რუსეთთან შეერთებამდე და შემდეგაც *). ჩვენ მოვიხსენეთ ის ზომები და საშუალებანი, რომელთა შემწეობით უკეთესად შეიძლებოდა ამ საქირო საქმის ხეირიანად წაშროება; მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს საქმე დღესაც იმავე მდგომარეობაშია, რა მდგომარეობაშიაც წინეთ იყო.

ამას წინეთ, როცა სტამბის საქმე ისე ხელოვნურად არ ყოფილა მოწყობილი, როგორც დღეს, ჩვენდა გასაკვირებლად, ზოგიერთი ქართული საეკლესიო წიგნები, მაგალითად: კურთხევისა, ჟამნა, დავითნა და ღმრთისა უფრო იაფად იყიდებოდა, ვინემ დღეს. რითი აიხსნება ეს?...

დიდი ხანია, რაც საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტორამ განიძრახა ქართული საეკლესიო წიგნების გეგმის საქმის გადატანა თბილისიდან მოსკოვში, მაგრამ მოსკოვის სინოდის სტამბა ისეთ პირობას სთხოვს საქართველო-იმერეთის კანტორას, რომლის მეოხებით ხაზინაში წიგნები მეტ ფასად დაჯდება. მოსკოვის სინოდის სტამბა ითხოვს, რომ ჩვენმა კანტორამ იყოლიოს მოსკოვში მუდმივი კორექტორი, რომელსაც დანიშნული უნდა ექმნეს ჯამაგირი; ჩვენი წიგნების დასაბეჭდად ითხოვს 50% ნაასალით მეტს, ვინემსლავიანური წიგნების დასაბეჭდად. მოსკოვის სინოდის კანტორის ასეთი მოთხოვნილება დაუფუძნებელია იმაზე, რომ ქართული საეკლესიო წიგნები ისე ბევრი არ იქნება დასაბეჭდი, როგორც სლავიანური და მასთან ჩვენი წიგნების ამწყობ-ქართველთ ერთი ორად მეტი ჯამაგირი უნდა აძლიონ მოსკოვში. ამისათვის მოსკოვის სინოდის სტამბის მოთხოვნილება საბუთიანია, მაგრამ ამის გამო ჩვენი წიგნების ბეჭდვა საქმე არაფერს არ მოიგებ, წინააღმდეგ საქმე უფრო ცუდათ წავა,

*) იხილე „Пастыр“ № 14, 1889 წ. №№ 14—15, 1890 წ.

თუ სახეში ვიქონიებთ ჩვენი წიგნების გაიაფებას და არა ვაძვირებას.

ზოგიერთები იმას ამბობენ, რომ ვითომ ჩვენი ქართული საეკლესიო წიგნები იმიტომ არის სავე შეცდომებით, რომ კერძო სტამბებში იბეჭდებიანო, მაგრამ ეს დასაჯერებელი არ არის. ამ წიგნების ბეჭედს ღრმად გასასწორებლად კორრექტორად ინიშნება ხოლმე ყოველთვის ჩვენი სინოდის კანტორის რომელიმე წევრი და კერძო სტამბები აქ რა შუაშია?..

თუ კორრექტორი კარგად არ შეასწორებს ახლად დასაბეჭდს ნამდვილთან, ისე თავისთავად არც ერთ სტამბაში არაფერი არ გასწორდება. მაშასადამე თუ ჩვენს საეკლესიო წიგნებში შეცდომებია, ამაში დამნაშავენი არიან კორრექტორები და არა კერძო სტამბები. კორრექტურის შეუტეხლად გასწორება შეუძლია მხოლოდ იმას, ვისაც ამის ნიჭი და გამოცდილება აქვს.

იმასაც ამბობენ, ვითომ ამ საქმის საწარმოებლად ჩვენში არ იშოვებოდეს თავისუფალი თანხა. მაგრამ სადაც კი უნდა დაბეჭდონ ჩვენი ქართული საეკლესიო წიგნები, განა ყველგან ფულს არ მოიხზოვენ?

რადგან ასე ვაჭირდა ეს საქმე, ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტორა თბილისშივე მონახავს კაცს, რომელიც ხელს მოჰკიდებს ჩვენი საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმეს და გასწორებასაც თვითონვე იკისრებს. ესეც რომ არ მოხდეს, საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტორას თვითონვე ადვილად შეუძლია გახსნას თავის საკუთარი სტამბა და სახეიროდ აწარმოოს საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმე.

ქართული საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმე დიდად საყურადღებოა და, თუ ჩვენი ეკლესიების სიღარიბესაც მივიღებთ სახეში, უნდა ვეცადოთ, რომ ამ წიგნების ბეჭედის საქმე ისე მოვაწყოთ, რომ ჩვენი საეკლესიო წიგნები ღღევანდელ ფასობაზედ უფრო იაფად დაჯდეს. ეს ასეც მოხდება, თუ საქართველო-იმერეთის სინოდის კანტორა ყურადღებას მიაქცევს იმ განცხადებათა, რომელნიც შეაქვს კანტორაში სხვა-და-სხვა პირთ ქართული საეკლესიო წიგნების უფრო იაფად დაბეჭედის და გაიფების შესახებ.

დგმ. დ. ლამაზიძე.

ლიტერატურა
ბ. ქართლოსიძის.

წარსულს წელში «ივერია»-ში ბ. ქართლოსის ძემ გამოილაშქრა ჩვენს წანააღმდეგ ღმრთი ბრალი დაგვდვა ჩვენი ქართული საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმის თბილისიდან მოსკოვში გადატანის შესახებ, რომელიც მოკლებული იყო უოველივე სიმართლეს და საფუძვლიანობას. ბ. ქართლოსის ძის ამისთანა უსირცხვილო ცილისწამებამ ჩვენ მოთმინებიდან გამოგვიყვანა და იძულებული შევიქნით ცხარე პასუხი მიგვეცა მისთვის. ჩვენს პასუხში გადაჭრით მოვსთხოვეთ მას ჩვენდამი მომართული ცილისწამების დამტკიცება. ბ. ქართლოსის ძემ მოხერხებით ისურვა თავის გამართლება მედიატორეთა სამუალებით. მან დაასახელა ბ. ნ. ცხვედაძე და დეკ. კონჩუაშვილი. ჩვენც მოგვთხოვა, რომ ჩვენ ჩვენის მხრითაც დაგვესახელებია ორი კაცი. ჩვენ ბ. ქართლოსის ძის თხოვნა მაშინვე ავასრულეთ და მასთან გამოვაცხადეთ, რომ მედიატორები მობრძანებულაყვნენ ქ. ქუთაისში და აქ გაერჩიათ სადავო საქმე. ბ. ქართლოსისძემ მოითხოვა, რომ მედიატორენი შეკრებილიყვნენ თბილისში და იგი თავის ჯიბიდან ჰპირდებოდა მათ გზის და ბინის ფულს. ამ დღიდან, ვგონებ, დიდი ხანი გავიდა, მაგრამ მედიატორებისაგან არასფერი არ გავეთებულა სადავო საქმის შესახებ.

როგორც ვავიგეთ, ბ. ქართლოსის ძეს ეს-ღო სულ სხვა საქმისათვის მიუქცევია ყურადღება. მას სურს თურმე, რომ მედიატორებმა გაარჩიონ, თუ რამდენად ზრდილობიანი პასუხი გავეციოთ ჩვენ ბ. ქართლოსისძეს. ხოლო რაც შეეხება მისგან ჩვენდამი მომართულ ცილისწამებას, ამაზე იგი ხმას აღარ იღებს და არც ჩვენგან მიცემულ კითხვებზე პასუხის გაცემას ფიქრობს. ჩვენ უკანასკნელად ვსთხოვთ ბ. ქართლოსის ძეს უსათუოდ პასუხი მოგვცეს ჩვენს კითხვებზედ და თუ მან ერთი თთვის განმავლობაში პასუხი არ მოგვცა, ეს იმის ნიშანი იქნება, რომ ბ. ქართლოსისძე ადჭურვილი იყო ჩვენზე უზრდელი და უსირცხვილო ცილისწამებით მხოლოდ პირადის ანგარიშისა გამო და მას სრულებით სახეში არ ჰქონებია ჩვენი მამულის სარგებლობა და ჩვენი ქართული საეკლესიო წიგნების ბეჭედის საქმის განკარგება. ვსთხოვთ „ივერია“-ის რედაქციას გადაბეჭდოს ეს წერილი თავის გაზეთში.

დგმ. დ. ლამაზიძე

«დანიშნულების განუმარტებლად» ფულების მწიწივის გამო.

ჩვენი გამოცემის წინა N²-ში მკითხველებს სიტყვას დაებრლით ეხლანდელი დროის ერთ შესანიშნავ მოვლენაზე — «დანიშნულების განუმარტებლად» ფულების მწიწივის გავრცელების შესახებ. ვგონებ, ყველა ამჩნევს, რომ ყველგან ხალხში სუფევს, ჯერედ კიდევ კარგად გამოურკვეველი რალა ცა ერთიერთმანეთის წაბაძვის სურვილი. კარგი დაგემართოსთ, კარგი რომ იყოს კეთილ საქმეში წაბაძვა, მაგრამ სამწუხარო ისაა, რომ როგორც კეთილ საქმეს, ისე სულელურ მოქმედებასაც ერთნაირად ყავს წამბაძველნი. მოვიყვანთ ამის დასამტკიცებლად რამდენიმე ფაქტს. აიღეთ გამოჩენილი მწერალი გრაფი ლ. ნ. ტოლსტოი. ეს კაცი ამტკიცებს, რომ ყოველი კაცი უნდა მუშაობდეს და თავისი შრომით ცხოვრებდესო (თუმცა ამას ჩვენი გლახებიც, დიდი ხანია რაც, ქადაგებენ და ამტკიცებენ). თუმცა გრაფ ლ. ნ. ტოლსტოის დიდი სიმდიდრე და აუარებელი შემოსავალი აქვს, გარნა იგი იმოსება გლახების ფერად. რასაკვირველია მისი ტანსაცმელი გლახებისას მარტო ფერით წაგავს, თორემ ფასით და ღირსებით სულ სხვა განხლავს! ამისთანა მდიდარი გრაფი, ამისთანა ნასწავლი კაცი სოფელში დაიარება და ბუხრებს უშენებს ვილაცა ღარიბ გლახებს. ამებით იგი უმტკიცებს ხალხს, რომ ყველამ უნდა ვიმუშაოთ და ჩვენი შრომით ვიცხოვროთო. კარგი და პატიოსანი. შეიტყვეს ეს ამბავი ყველგან. გრაფი ლ. ტოლსტოი თავისი ამისთანა ახარებული საქციელით დარწმუნებულია, რომ მას საზოგადოებაში წამბაძველნი აღმოუჩნდებიან და ამ სახით მისი თაყვანისმცემელნი გამრავლდებიან ხალხში. გრაფი ტოლსტოი არაა მოტყუებული!..

ერთ მშვენიერ დილას ქ. ოდესაში ერთ ოჯახში მივიდა მშვენიერად ჩაცმული ახალგაზდა 18—20 წლის ქალი და ოჯახის უფროსს მოახსენა:

— «მე გახეთში წავეკითხე, რომ თქვენ დაეძებთ მზარეულს და აპიტომ მოველი თქვენთან, თუ გსურსთ, მე დაგეკირავებით მზარეულად და, რაც გენდობთ, ის მომეცით თვითურად ჩემი შრომისათვის».

ოჯახის უფროსმა ახელდახედა ამ კაპწიად ჩაც-

მუღს, ზრდილობიანს და მეტია მეტად ნაზი ტანის ქალს, რალაცა ექვში შევიდა და ჰკითხა: ვინ ბრძანდებით თქვენ?

— მე გახლავართ ამა და ამ (დაუსახელა დიდებული და მდიდარი კაცი) კაცის შვილი, ეს არის ეხლა დავამოაერე სწავლა დედათა გიმნაზიაში და ეხლა გრაფ ტოლსტოის სწავლისამებრ მინდა ჩემის შრომით ვიკხოვრო, მიუგო ქალმა.

ოჯახის უფროსს არ მოეწონა ამ ქალის საქციელი და უარი უთხრა. დიდხანს იარა ამ ქალმა, რომ სადმე მოსამსახურის ადგილი ემოენა და ბოლოს ეღირსა თავის წადილს. ერთი წლის შემდეგ ეს ქალი კარგად მიხვდა, რომ გრაფ ტოლსტოის კი შეუძლია ბუხრის შენება, გარნა იმას მზარეულად ყოფნა არ შეუძლია, მაგრამ გვიან შეიტყო ეს!.. მართლაც და ბევრი ამასთანა წამბაძველნი აღმოუჩნდენ ტოლსტოის..

გრაფ ტოლსტოის საქციელის წამბაძევთ თავი დაეანებოთ. თქვენ დააკვირდით გახეთებში მოხსენებულ თავის მკვლელობათა აღწერილობას. რამდენი წამბაძველნი აღმოუჩნდებიან ხოლმე ზოგიერთ თავის მკვლელებს?!

ჩვენში, ლეთის მადლით, ამ ბოლო დროს თავი იჩინა ერთმა კეთილმა წაბაძვამ — კეთილის მიხნით ფულის მწიწი-ულებამ. კარგად დააკვირდით, თუ რამდენი ფულები იკრიბება დღეს ფონდების დასაფუძნებლად, ძეგლების ასაგებად, გაკირებულ მწერალთა დასახმარებლად, ხრონიკების დასაკვეთად და სხვათა და სხვათა და სხვათა?.. სწორეთ კარგი და პატიოსანი საქმეა. ღმერთმან ინებოს, რომ ჩვენი საზოგადოება უფრო გამოფხიზლებულიყოს და სხვა-და-სხვა საკეთილო საქმეებისათვის შეწირულება უფრო გავრცელებულიყოს ჩვენში. მაკრამ ღმერთმან გვაშოროს იმისთანა წაბაძვას, როგორისთანა წამბაძველი აღმოუჩნდა გრაფ ტოლსტოის ახალგაზდა «გიმნაზისტებში»! ღმერთმან დაგვიფაროს იმისთანა მწიწი-ულების მიღებისაგან, «რომლის მიზანი და დანიშნულება წინდაწინვე არ შევვეგნოს»!..

სწორედ სასიამოენოა, რომ ჩვენში მწიწი-ულების და ერთმანეთის დახმარების გრძობა ვრცელდება, მაგრამ სამწუხაროა, როდესაც ზოგიერთები ფულებს იგზავნიებიან გაუგებლად და «დანიშნულების განუმარტებლად», ეს რომ ასეა, აპას ამტკი-

ცებს თ. ილია ჭავჭავაძე, რედაქტორი «ივერია»-სა. ბ. ილია ჭავჭავაძე აი რას სწერს «ივერია»-ში: «თვით შემომწირველნი გადაწყვეტილს დანიშნულებას არ აძლიერებ ბაქრაძის ფონდსა... აგრეთვე დანიშნულების გამოუსჯადებლად მივიღეთ 25 მან. გრ. გურიელის თანხის დასაარსებლად (იხილეთ «ივერია» № 25 1893 წ.).

ჩვენის აზრით ამ შეწირულებათა ასე გაურკვეველად და მიზნის განუმარტებლად გზავნა «ივერია»-ში ზოგიერთი მოთავე პირების ბრალი უნდა იყოს. ესტკეათ, ერთმა ვინმემ სადმე სადილზე, ეახმამხედ, ანუ სხვა დროს ჩამოაგდო ლაპარაკი დ. ბაქრაძეზე და მსმენელთ აუწყრა ამ მოღვაწის შრომა, მისი ღვაწლი, მასთან მოაგონა მსმენელთ, რომ დ. ბაქრაძის ფონდისათვის დღეს ფულებს ჰკრებნო და სთხოვა თავის ნაცნობთ, რომ იმათაც მიადონ სხვა კეთილ კაცებს. ამნაირად აღიძრა ყველას გული და შეიკრიბა 20—25 მ. გაზეთში კითხულობთ: «ჩვენ მივიღეთ ამ და ამ ბატონისაგან შეკრებილი ამდენი და ამდენი ფული დ. ბაქრაძის ფონდისათვის... შეწირველთა სიაც აქვე იბეჭდება».

ბევრია ისეთი შემწირველნი, რომელთაც სრულებით არ იციან, ფონდი საჭმელია, თუ სასმელი...

კარგია კეთილი საქმის მიზანძვა და წამხელურობა, მაგრამ არც უსუსური წამხელურობა ეარება. ხშირად შეჩვედებით ასეთ სურათს: პატარა ბავშვის დედა ტირის რისგანმე გამწარებული, ბავშვიც მასთან ერთად მორთებს ბღრიალს და ტირილს. არ იციან კი, თუ რასთვის ტირის. სწორეთ ასევე იქცევიან ზოგიერთი ჩვენი ქველი კაცებიც, რომელნიც ფულებს გზავნიან იმისთანა პირების შესაწვეწველად, რომელნიც არავისაგან შემწეობას არ საჭიროებენ. ჩვენი ბანკში დამ ამას წინეთ ერთ ორიოდ გაჭირვებულს დაუხინინეს შემწეობა. დღეს ყველა უსაქმო და ზარმაცი ხელს იშვერს ბანკისაკენ და კიდევ კმაყოფილდება!..

აგერ წინაზედ «ივერია»-მ გამოაცხადა, რომ ჩვენი მწერალი ა. ყაზბეგი დიდ სიღარიბეს ითმენს საავადმყოფოში-ო. შეგბრალა ჩვენს საზოგადოებას თავის საყვარელი მწერალი და დაიწყო შეწირულებამ დივილი. გამოაცხადა მეორემ, რომ საავადმყოფოში ბ. ყაზბეგს არაფერი არ აკლია და ყველაფრით კმაყოფილიაო. შეწირულება მაინც გროვ

დება!... *) ეხლა ვიკითხოთ, საჭიროა თუ არა ა. ყაზბეგისთვის შემწეობა? შევიტყოთ რა პირობით, ვისგან და როგორ მიიკუთნა ყაზბეგის ნაწერები წიგნების გამომცემელმა საზოგადოებამ?... ამის კითხვა შეგვიძლია ჩვენ, როგორც ყაზბეგის ერთ შორებელ მონათესავეს.

ილია ჭავჭავაძემ თავის თხზულებანი წიგნების გამომცემ საზოგადოებას სანახევროდ მისცა. დარწმუნდით, რომ ყაზბეგსაც ჰქონდა უფლება თავის ნაწერების სანახევროდ გადაცემისა. აბა შეგვატყობინოს წიგნების გამომცემელმა საზოგადოებამ, თუ რამდენი ერგო თავის თხზულებიდან ა. ყაზბეგს და ჩვენ მაშინ შევიტყობთ, საჭიროებს სხვის შემწეობას ყაზბეგი, თუ არა?

ვილაცამ გამოაცხადა «ივერია»-ში, რომ ჩვენი პატივცემული პოეტის ნ. ბარათაშვილის გვამის გამოსასვენებლად ფულები შეიკრიბოსო. ამავე დროს განსვენებულის ერთმა მონათესავემ გამოაცხადა, რომ ჩვენ იმდენად მდიდრები ვართ, ოღონდ მთავრობამ ნება მოგვცეს და ჩვენ თვითონ მისი მონათესავეები სხვის დაუხმარებლად გადმოვასვენებთ განსვენებულის გვანსო. მაგრამ, შენც არ გაგიწყრეს ღმერთი, ეს არაფერს გააგონა. დღესაც გაუგებლად და «განუმარტებლად» იგზავნება შემწირულებანი!..

აგერ წინაზედ ერთმა ვილაცა უცნობმა, ეგონებ «ივერიის» «აბრა» იყო, («ივერიის» მწერლები ხომ თავის ვინაობას ვერ გამოაცხადებენ) დაბეჭდა: არიქა გვიშველეთ, ფული შემოგვეწიეთ. ისეთი წიგნი იბეჭდება, რომ თვალის წინ დაგინათავსთ ქართველებისაგან ქალაქ იერუსალიმის იერიშით აღებას და მთელ ისტორიასო. თითო წიგნისათვის ბევრი მანიც და-მანიც არ ითხოვებოდა, სულ 3 მანეთი იყო.

აქ ჩვენ ის კი არ გვაკვირვებს, რომ წიგნისათვის სამი მანეთი ითხოვებოდა, შეძლება წიგნი მეტათაც ღირდეს და მართლაც კმაყოფილნი დარჩნენ მყიდველები. არც ის გვაკვირვებს, რომ წიგნი ჯერეთ არ გამოსულა და მისი ქებით კი გვაყრუებენ. არა, ჩვენ ამ შემთხვევაში გვაკვირვებს ამ მაქებარი მწერლის და შეწირულებისადმი მომწოდებელის «მალულობა». ნუ თუ რიგი და წესია მქადაგებელმა თავის ვინაობა დაფაროს მსმენელთაგან? რა არის

*) ერთი გაჭირვებულთათვის გელ-შემატკავარი ამას წინედ ყაზბეგის ცოლს შემწეობას უგზავნიდა «ივერია»-ში. ძლიერს დაგაფრეო, რომ ყაზბეგს ცოლი არა ჰყავს!

საშიშო და სათაკლო აქ ამ ბატონი მწერლისათვის. ნუ თუ იგი ცხადად ვერ დაენახებოდა ხრონიკების დამკვეთლებს?..

ილია ჭავჭავაძისაგან გამოთქმულმა სიტყვებმა სხვა-და-სხვა ფონდებისა, ძეგლებისა და შესაწირავე ფულების შეკრების შესახებ ჩვენ დიდათ დაგვაფიქრა. თუ კაცი კარგად დააკვირდება ჩვენში დღეს ფულების კრებას სხვა-და-სხვა ფონდებისა და დანიშნულებისათვის, ბევრს უწყსოებას შენიშნავს ამ საქმეში, ფულების შეკრების საჭიროებას ფონდებისა, ძეგლებისა, გაქირებულ მწერალთა და, თუ გინდათ «ხრონიკებისათვისაც» «ივერი»-ის ფილაცა «აბრები» და «კოჭები» კი არ უნდა უცხადებდნენ საზოგადოებას, არამედ რიგიანი პირები, კომიტეტი ამ საგნისათვის საგანგებოდ ამორჩეული, რომელიც ამ შეწირულებისათვის თვალყურს უნდა ადევნებდეს. არც ის არის საკმაო, რომ გაზეთში მარტო ფულების მიღება და შემწირველთა სია იბეჭდებოდეს. საჭიროა ეცხადებოდეს საზოგადოებას, თუ სად ინახება ეს ფულები, ვისთან და რა სარგებელი მოიტანა დღემდის? ერთი სიტყვით, სხვა-და-სხვა კეთილ მიზნით ფულების კრების შესახებ რიგიანი წეს-წყობილება არ სუფევს ჩვენში და რიგი და მართებულთა ამ მოვლენას ყურადღება მიექცეს. საზოგადოების ფულს ბევრი მტერი ყავს. მეცხრამეტე საუკუნის დასასრულმა კარგად დაანახა საზოგადოებას ეს მტრები იმისთანა გამოჩენილ სახელმწიფოშიაც, როგორც არის საფრანგეთი. ჩვენში აგრე მდიდარი არავინ არის, რომ, არის საჭირო თუ არა, ფული აძლიოს. საჭიროა ხალხს კარგად განემატოს ფულის შეწირვის საჭიროება და დახმარების მიუტოვებლობა და ამ საქმის თავიანთისათვის იყოს საზოგადოებისაგან აღრჩეულინიდაგი კომიტეტი. თუ წესიერად დადგინდება საქმე, გარწმუნებთ, რომ ბევრათ უმჯობესად წავა ჩვენში სხვა-და-სხვა საქველ-მოქმედო შეწირულების და კერძო პირთა შემწევობის საქმე. წინააღმდეგ შემთხვევაში საზოგადოება, ერთ საქმეში მოტყუებული, დაშინდება და გულს აიკრუებს საზოგადოდ შეწირულების და შემწევობის საქმეზედ.

პედაგოგიკის ისტორიიდან

ბავშვთა აღზრდა საბავშვოთში.

(დასასრულ *).

პ ი ი ნ ა.

სულ სხვანაირი იყო სწავლა-აღზრდის საქმე ათინაში, იმ მხარეში, სადაც ცხოვრების დროშაზედ ეწერა «თავისუფლება». იქ აღზრდას ჰქონდა მიზნად ჰარმონიული განვითარება სულისა და სხეულისა, თანხმობა შინაგანის და გარეგანის ბუნებისა, აზრისა და მოქმედებისა. ასეთი ხასიათი მისცა სწავლა-აღზრდის საქმეს შესანიშნავმა სჯულ-მდებელმა სოლომონმა (639—559 წწ. ქრის—დის).

ოჯახობას ათინაში დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. ქორწინება იქ საღმრთო დაწესებულებად და კავშირად ითვლებოდა. ქორწინებას დიდის მოწიწებით ეპყრობოდა როგორც სახელმწიფო, აგრეთვე კერძო პირი. ოჯახში უფროს წევრად მამა ითვლებოდა. ახლად შობილს ბავშვს მიგერიდნენ მამას, რომელსაც უფლება ჰქონდა ან მიეღო იგი და ამით თავს ელოზრუნეა მის ბედ-იღბალზე და ან არ მიეღო. უკანასკნელს შემთხვევაში ბავშვს გადაადგებდნენ, როგორც უპატრონო არსებას. ასეთი მწარე ხვედრი ხშირად ხდებოდათ უკანონოდ შობილებს და აგრეთვე ქალებსა.

შვიდს წლამდის ბავშვი ათინაში იზრდებოდა ესრედ წოდებულს «ქალების განყოფილებაში» დედის და გადიას ხელქვეშ. გადიას ბავშვი სასეირნოდ დაჰყავდა, აძლევდა სასმელ-საჭმელს, აძინებდა აკვანში, არწებდა და ნანას უმღეროდა. იგი ყურს ადევნებდა აგრეთვე ბავშვის სათამაშოებით გართობას. ბავშვებს სათამაშოდ ეყენებს და თიხის ტიკინებს აძლევდნენ. შვიდის წლის ბავშვს სწერდნენ ესრედ წოდებულს «თეთრს წიგნში», და მამაც ფიცით ამტკიცებდა, რომ ბავშვი ნამდვილი მისი კანონიერო შვილი იყო.

შვიდის წლის ბავშვი გადადიოდა «პედაგოგის»

*) იხ. «მწყემსი»-ს მე-22 №, 1892 წ.

ხელში. „პედაგოგი“ ბავშვს გაკვეთილებს კი არ აძლევდა, არამედ განუშორებლად იყო მისს გვერდით. «პედაგოგის» თანამდებობას ხშირად აძლევდნენ მოხუცებულს მოწიას, რომელსაც აღარ შეეძლო სამსახური ბატონისა. ამიტომ ბავშვი მას პატივს არ სცემდა და მისგან ხშირად ცუდს მაგალითებს იღებდა.

მამა—ვალდებული იყო ეზრუნა ბავშვის სწავლა-განათლებისთვის. მამას არ შეეძლო მოხუცებულობის ქაშს რჩენა მოეთხოვა ისეთი შეილისგან, რომლის აღზრდაზედ იმას არ უზრუნვია.

სკოლაში, სადაც შედიოდა 8 წლის ათინელი, ასწავლიდნენ გიმნასტიკას, მუზიკას, წერა-კითხვას და ანგარიშსა.

გიმნასტიკის სწავლებას მიზნად ჰქონდა არა თუ მხოლოდ აღზრდა მამაცი მხედრისა, არამედ სხეულის სიმშენიერე, რასაც ძალიან აფასებდნენ ათინაში, სხეულის სიმშენიერეს ისეთს დიდს ყურადღებას აქცევდნენ, რომ სულის ჩასაბერავ საკრავებს (ДУХОВЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ) მოწაფეებს მუზიკის სწავლების დროს არ ახმარებინებდნენ, რომ ამით სახე არ დამახინჯებოდათ. გიმნასტიკურს ვარჯიშობას შეადგენდნენ: სირბილი, ბურთობა, მშვილდ-ისრის სროლა, ჭიდაობა, მალლა ხტომა და სხ..

მუსიკის სწავლებას მიზნად ჰქონდა გაეკეთილშობილებია ბავშვის გულში ზნე, ვაგეითარებია მაღალი, ესტეტიური გრძნობები. შაგირდები ზეპირად სწავლობდნენ მრავალ სასიმღერო ლექსებს და ამღერებდნენ ქანახუდ და გატანახუდ.

წერა-კითხვის სწავლებასაც ჯეროვანი ადგილი ჰქონდა მიცემული ათინელთ სკოლაში. კითხვის სწავლების დროს ჯერ ასოების სახელს სწავლობდნენ, მერე მათს ფორმას, გარეგანს სახეს, შემდეგ მარცვლების ამოკითხვას, მერე მთელი სიტყვის წაკითხვას, ასე რომ ძლიერ გვიან ეჩეოდნენ ჩქარს და შეგნებულს კითხვას. სასწავლო წიგნებად იყენენ დანიშნული ომბროსის «ილიადა», გეზიოდის «თეოგონია», სოლონის კანონები და ეზოპის არაკები.

წერას სწავლობდნენ შემდეგ კითხვის შესწავლისა. სწერდნენ გასანთლულს ფიცარზედ ერთბაირი საწერი პატარა ჯოხით, რომელსაც ერთი თავი მახვილი ჰქონდა და მეორე კი—პრტყელი. პრტყელი თავით შლიდნენ დაწერილსა.

ანგარიშს ჯერ თითებზედ ასწავლიდნენ და მერე ზეპირად.

ოჯახი ძლიერ შევლიდა ათინაში სკოლას. სკოლაში იქ შედიოდა ზნეობით განვითარებული ბავშვი. იქ მშობლები, გაღია და საზოგადოდ შინაურნი იმას სცდილობდნენ, რომ განვითარებით ბავშვის გულში კეთილშობილება, სიმშვიდე, სიწყნარე, ზრდილობიანობა, თავაზიანობა და ზომიერობა. ისინი თვალ-ყურს ადევნებდნენ ფრთხილად ბავშვის თითოეულს სიტყვას, თითოეულს მოქმედებას და სცდილობდნენ მას შეეგნო საკუთარის დაკვირვებით და გამოცდილებით, თუ რა არის სიმართლე და უსამართლოება, რა არის მოსაწონი და რა არის გასაკიცხი. ბავშვები მუდამ ტრიალებდნენ ისეთს საზოგადოებაში, სადაც მათ შეეძლოთ კეთილი მაგალითებით ავმაღლებიათ თავისი საკუთარი ზნეობა. იმათ არ ჰქონდათ ნება წასულიყვნენ ისეთს ადგილს და ისეთს შეკრებილებაში, სადაც მათს ზნეობას შეეძლო გახრწნილიყო.

18 წლის ათინელი სკოლაში სწავლას ათავებდა. ამის შემდეგ ოცს წლამდის ისინი სამხედრო ხელოვნებას სწავლობდნენ. ოცის წლის შემდეგ ისინი ითვლებოდნენ სრული უფლების მქონებელ მოქალაქეებად. ამის შემდეგ მდიდარი ათინელები დროს ატარებდნენ ნადირობაში, სწავლობდნენ ფილოსოფიას, ისტორიას, ცოდნის გასამრავლებლად მიდიოდნენ სხვა-და-სხვა ქვეყნებში და სხვა... ამროგორ ფიცს იძლეოდა 20 წლის ათინელი: „მე არ გავუპატიურებ საღმრთო იარაღსა და არ მივატოვებ ომში ამხანაგსა, ვინც გინდა იყოს იგი, მე ვიომებ თითოეულთან სიწმიდის და კანონების დასაცველად. მე მსურს ჩემს შემდეგ მამული დავსტოვო არა ცუდს, არამედ საუკეთესო მდგომარეობაში, ყოველთვის მზად ვარ ძალა-დაუტანებლად დავემორჩილო მსაჯულთა და კანონებსა და არ მივსცემ არვის ნებას შეურაცხყოყმის და აბუჩად აიგდოს ეს კანონები. მე ვალად ვსდებ ჩემს თავს პატივი ვსცემ მშობლიურს ღვთის-მანახურებას. დაე, ღმერთები იყენენ ამის მოწამენი!“

ქალების აღზრდაზედ ისე არ ზრუნავდნენ ათინელები, როგორც ვაჟებისაზედ. ძლიერ მცირერიცხვმა ქალთა შორის იცოდა წერა-კითხვა. ქალები იქ სცდილობდნენ უფრო თავის სილამაზეზედ, ვინც გონების განვითარებაზედ. იმათ მიზნად ჰქონდათ

მოცილობათ ვაჟები თავის სინაზით და სინარნარით. არასოდეს მზეზედ ისინი არ გამოვიდოდნენ უბირბადეოდ; ხმარობდნენ ხელთათმანებს, სახეზედ ფერუმარილს იცხებდნენ. ტანის მოყვანილობის დასამშვენებლად ისინი «კორსეტებს» იცთებდნენ და სკდილობდნენ არ გასუქებულ იყვნენ. ამიტომ ისინი ძლიერ ცოტას სჭამდნენ. ქალები იცვამდნენ ძვირფასს ტანისამოსს და თავზედ გვირგვინებს იდგავდნენ.

დედები ასწავლიდნენ თავის ქალებს ქრაკერვას, ქოვაქარგვას და შინაურს მეურნეობას. ჯეროვანი გონებითი განვითარება ათინელთ აზრით ქალისთვის საჭირო არ იყო, ვინაიდან ის მათის შეხედულებით დაბლა იდგა კაცზედ როგორც თავისი ნიკით, აგრეთვე დანიშნულებითა (არისტოტელი).

მესუთე საუკუნეში ქრისტემდის დაცვა ათინელთ საზოგადოებრივი ცხოვრება, რასაც ნათლად გვიხატავს არისტოფანი შემდეგ სიტყვებში: «სირცხვილიანობამ დაუთმო ურცხვობას ადგილი, ახალთაობამ დაჭკბრა წრფელი სიყვარული მამულისადმი და დანება თავი სწავლა-განათლებლას!» ზნეობით დაცვამ დასცა ათინაში სწავლა-აღზრდის საქმეც. ათინაში ამის შემდეგ ყურადღებას აქცევდნენ მხოლოდ ცალიერს და ყალბს ფრანგებს, მოხერხებულს საუბარსა და უაზრო ფილოსოფოსობას, რომლის განვითარებას ხელი შეუწყვეს ესრედ წოდებულმა სოფისტებმა. დაცვა ზნეობა, დაცვა გონებითი განვითარებაც; ხალხი დაიქსაქსა, და გადაშენდნენ ღირსი მამულისშვილები. ესრედ დასუსტებული ათინა აღვილად დაიმორჩილა ალექსანდრე მაკედონელმა. მაგრამ ასეთს დაცემის დროს ათინას დებადა და აღზარდა რამდენიმე ისეთი შვილი, რომელთ სახელით ამაჟამს არა თუ მარტო საბერძნეთის ერი, არამედ მთელი ხალხოსნობა. ჩვენ აქ ვამბობთ სოკრატესედ, პლატონსედ და ანასტრატელსედ, რომელთ ფილოსოფიურს მოძღვრებას ჯერაც ვერ გავორებია აწინდელი კაცობრიობის გონება. ამ სამი ფილოსოფოსის პედაგოგიური მოსაზრებანი ძვირფასს საუნჯეს შეადგენენ პედაგოგიკას ისტორიასთვის.

აღ. ფერასე.

გონებით წარმატებაში აქვს თუ არა მნიშვნელობა ჩამომავლობას?

გონებით წარმატებაში ჩამომავლობას, ანუ გვარტომობას არავითარი საპატიო მნიშვნელობა არა აქვს; როგორც ცნობილ გვარიშვილს შეუძლია მიიღოს განათლება, შეიქმნეს დიდი ნიჭიერი და გენიოსი, ისე უბრალო გლეხის, ანუ მეწვრიმლის შვილსაც შეუძლია ყველა ესეები შეიძინოს. ამ აზრის დასამტკიცებლათ მსოფლიო განათლების ისტორიას მივმართოთ. კოლუმბი იყო უბრალო ფეიქრის შვილი; კობერნიკი უბრალო მოქალაქის (სიოპრეს) შვილი; კეპლერი საწყალი მესასტუმრეს შვილი; ნიუტონის წინაპრებს არავითარი გონებითი ნიჭით არ გამოუჩენიათ თავი. სახელოვანი შექსპირი მცხელთათმანეს შვილი იყო; ფილოსოფოსი სპინოზა უბრალო ურჩის შვილი იყო; განთქმული ფილოსოფოსი კანტი მეუნაგრის შვილი იყო; პრისტლეი მოვაჭრის შვილი იყო; ერშტედი მეფეთაქის შვილი იყო; ლინნე პასტორის შვილი იყო; კიუეიე უბრალო აფიცრის შვილი; ვოლტერი ნოტარიუსის შვილი; — ჟან ჟაკ რუსო საწყალი მესაათის შვილი; ლესინგი პასტორის შვილი იყო; გერდერი პირველ დაწყებითი სკოლის მასწავლებლის შვილი იყო. შილლერი სკოლის მასწავლებლის შვილი, დედა მისი კი მკბულკის ქალი იყო; ბერანჟე საწყალი თერძის შვილი იყო; გენე და ბერნე უბრალო ურჩის შვილები იყვნენ; პაპი გრიგოლ VII, გილდენბრანდთ წოდებული, მკედლის შვილი იყო; იოანე გუსი საწყალი ჩხბიელი გლეხის შვილი იყო; ამოს კუმენსკი ჩხბიელი მეწისქვილის შვილი იყო; მარტინ ლიუტერი უბრალო ლითონის მომუშავეა შვილი იყო; იორდანე ბრუნო უბრალო ხალდათის შვილი იყო; ბენამინ ფრანკლინი საწყალი მესაპნის შვილი იყო; სტეფენსონი მენახშირის შვილი იყო; ფულტონი უბრალო კაცის შვილი იყო; არკრათი პირველათ გასაწყლებული დალაქი იყო; ჟაქქარა ქარხნებში მომუშავეს შვილი იყო; მურილიო საწყალი მომუშავეს შვილი იყო; დომინიკინო ლატაკი ბოლონელი მეწულის შვილი იყო; ჟურარ ლევი ლატაკი მემინის შვილი იყო; სალვათორი როზა ლატაკი ნეპოლიტანელი მიწის მშობელის შვილი იყო; რუბენსი უბრალო ხელოსნის შვილი იყო (ბატონყმობის დროის)

ალბრეხტ დიურერი ვერცხლის მადანზე მომუშავეს შვილი იყო; განიბალ კარაჩი თერაძის შვილი იყო; ლომონოსოვი მეთევზის შვილი იყო; დერჟავინი საწყალი აფიცრის შვილი; ბელინსკი ჩემბარის მაზრის ექიმის შვილი ვოლცოვი ვორანევილი მოქალაქის შვილი; სპერანსკი დაჩოქის შვილი იყო...

ამიტომ ორი - სამი ნიჭიერი კაცის აღება მთელი ისტორიული მაგალითებიდამ და იმაზე შთამოგებითი თეორიის დაფუძნება, არც მეცნიერული განლაგესთ და არც ჭკვიანი კაცის საკადრისია. ეს ცოტა არის. მოვიყვანოთ კიდევ რამოდენიმე ფაქტი იმის დასამტკიცებლად რომ კაცობრიობას, რა გინდ რომ გარემოება ხელს უწყობდეს, მინც არ შეუძლია განსაკუთრებული ჯიშისა და გვარის დაწესება.

წინააღმდეგ ნიჭის მემკვიდრეობითი გადასვლის დასამტკიცებლად მოვიყვან ზოგიერთ სხვა განმარტებასაც, რომლებიც ნამდვილათ ეთანხმებიან ისტორიულ ფაქტებს. გულდასმით და ბეჯითად რომ გამოვიძიოთ ჩამომავლობა ყველა შესანიშნავი კაცებისა, რომლებსაც მსოფლიო ისტორიაში საპატიო ალაგი უჭირათ, აღმოჩნდება შემდეგი:

- 1) არც ერთს მსოფლიო გენიოსს მამა გენიოსი არა ჰყოლია.
- 2) არც ერთს მსოფლიო გენიოსს თავისივე მსგავსი გენიოსი, ანუ ნიჭიერი შვილი არა ჰყოლია.
- 3) უმეტესობა შესანიშნავი კაცებისა იბადება უბრალო ხალხიდან.
- 4) ბუნებას ძლიერა სძულს ჩამომავლობითი «პრივილეგიები», რომლებითაც კაცს ძრიელ უყვარს შექურვა.

და დასასრულ 5) ტალანტი, ანუ გენი, რომლებიც შესამჩნევ კვალსა სტოვებენ კაცობრიობის განათლებს ისტორიაში, არიან შედეგნი სხვა და სხვა საზოგადოებური ჰირობებისა, რომლებიც შორს იტოვებენ ფიზიოლოგიურს წრეს და გეასაქმებენ თავიანთ ნებაზე პირველზე დამოუკიდებლათ. ეს სია შესანიშნავ და განთქმულ კაცებისა გვიმტკიცებს, რომ სილარიბე ხელს უწყობს გენიოსების, ტალანტიანებისა და ნიჭიერი კაცების აღმოჩენას. ეს საკვირველიც არ არის: ბრძოლა უქონელობასთან და

სასტიკ საჭიროებასთან ცხოვრებაში ბევრს გამოასადევ ცოდნას ვეძღვევს; უზრუნველობა და სიმდიდრე კი ასათუთებს და ასუსტებს ზნეობითი ენერჯიას *). ამიტომაც სილარიბემ არასოდეს არ უნდა შეაშალოს ისინი, რომლებსაც თავის-თავის იმედი აქვთ.

მ. გ. ფოფხაძე.

მცირე შენიშვნა მეგრული ლიტერატურის შექმნელებს.

ერთი მეგრელისაგან ჩვენ მივიღეთ ქართულად დაწერილი სიტყვები და გვთხოვეს მათ გადათარგმნას მეგრულად. აი ეს სიტყვები:

«უფალი, ღმერთი, ანგელოზა, ხატი, ჯვარი, წირვა, შესწირი, დიდი, პირი, თვალი, თმა, ყური, კბილი, ენა, კისერი, თითი, ცხვირი, გული, ხელი, მკლავი, ქული, ბაშლაყი, კაბა, წულა, ჩექმა, წყალი, ღვინო, მჭადი, კაცი, ცხენი, კამეჩი, ჩიტი, ქორი, წყერი, მიმინო, მჭედელი, ხურო, ოსტატი, წისქვილი, ვენახი, ყურძენი, კლათი, გოდორი, ბაწარი, მოდი, გაიციწე, მასპინძელი, სტუმარი, ისლი, ყვავარი, კედელი, სვეტი, სარტყელი, ქამარი, ღვედი, ლეიბი, ბალიში, ლოგინი, ქათამი, მამალი, ქალალი».

ამასთან გვთხოვენ, რომ ყველა საეკლესიო ნივთების სახელები მეგრულად გადაგვითარგმნეთო.

მთელს სამეგრელოში ჩვენ ვერ ენახეთ ვერც ერთი კაცი, რომ ეს სიტყვები გადათარგმნა ჩვენთვის მეგრულად. ბ. გროზლაყი თითქმის მეგრული ლიტერატურის შექმნით გაბედნიერდა და მას ესთხოვეთ, მისი ლექსიკონის საშუალებით, გადაგვითარგმნოს ეს ჩამოთვლილი სიტყვები მეგრულად. თუარ იცის, მამ რაღას ატყუებდა თავის მთავრობას, რომ მეგრული ენა ვიცო. იმედია, რომ ეხლა ბაქოში ბ ა ქ უ რ ლიტერატურას შექმნის და თავის სახელს საუკუნო მოსახსენებლად დასტოვებს ბ ა ქ უ რ ე ლ ე ბ შ ი.

*) ეს თვალსაჩინოდ არის შენიშნული ჩვენი მოსწავლეების ენლანდელი დროის აღზრდაში. რამდენად მათი აღზრდა ფუფუნებით მიდის, იმდენად ეს მდიდრულად აღზრდილი უსარგებლონი გამოდიან საზოგადოებისათვის. ამის მაგალითები მრავალია დღეს ჩვენს ცხოვრებაში.

რედაქტორი.

ნ ე კ რ ე ლ ო გ ი.

მოძღვართ-მოძღვარი მღვდელი სოფრონ თვალთვალაძე.

1892 წელს, დეკემბრის 6 გარდაიცვალა წალენჯიხის საბლალოჩინო ოლქის ეკლესიების ყველა კრებულთაგან საყვარელი და პატივცემული მოძღვართ-მოძღვარი მღვდელი სოფრონ თვალთვალაძე. ჩვიდმეტ წელზე მეტია, რაც განსვენებული დანიშნული იყო მოძღვართ-მოძღვრად ზემოხსენებულს საბლალოჩინო ოლქში.

განსვენებული ჭეშმარიტად აღსრულებდა თავის თანამდებობას; იგი სწორედ მაგალითი იყო მისდამი რწმუნებული მრევლისთვის და თავის სულიერ მოწაფეთათვის თავის წმინდა ცხოვრებით და გასაოცარი უნგარობით.

სანამდის კაცი ცოცხალია, რაც უნდა იგი სასარგებლო იყოს მისი მოღვაწეობა, არავინ არ აფასებს მას და არც ხვედრს პატივისცემას იღებს საზოგადოებისაგან. როცა კი მოგვაკლდება ესეთი სასარგებლო პირი, მაშინ კი დაერწმუნდებით, რომ ჩვენთვის იგი სასარგებლო იყო და მისი დაკარგვა ჩვენთვის დიდი სამწუხაროა.

განსვენებული მწყემსი სოფრონ თვალთვალაძე უხვად იყო დაჯილდოებული უზენაესისაგან სხვადასხვა ნიჭითა. მთელი მისი სიცოცხლე შემკულია დიდებული და კეთილი საქმეებითა. განსვენებული იყო მშვიდი და მოწყალეღარბთა და გაჭირვებულთათვის, იგი ყოველთვის კმაყოფილი იყო თავის ხვედრით.

ყველა მისი სულიერნი შვილნი სიმწუხნარით გლოვენ ყველასაგან საყვარელი და პატივცემული მოძღვრის დაკარგვას და სასოვენ, რომ განსვენებულის თანამდებობის ადგილზე დანიშნული მოძღვართ-მოძღვარი გაივლის იმ გზაზე, რომელზედაც მტკიცედ ელიდა განსვენებული.

მღვ. პეტრე კვარაცხელია.

ფ უ ფ უ ნ ე ბ ა.

(გაგრძელება *)

ზოგს დიდშენიერი სასახლეები, ზოგს თავშესაფარიც არა. ევერ გალამაზებული და მხიარული ბიწიერება, ავერ ტლანქი და მქისი ბიწიერება და დანაშაური, რომელიც შურის ძიებას არის მოწადინებული და გაუაციცებულია, ასწაპნოს მისი თვალის მომჭრელი სიმდიდრე. ყველგან საცთური; ათასი მალაზია, საგვს ყოველ იმით, რაზედაც ხელი ვერ მიუწვდება ღარიბს; იქ მას თვალთ სამსჭვალისით ეძვრება ოქრო, ვერცხლი, ძვირფასი ნივთები, სამკაულები. ამით ჩნდება სიძულილი და გულში ჩამარხული შურის ძიება, ნაღველ-ბოლმად შემოგროვილი ლატაკის გულში. ეს აჩენს ჟამითი ჟამად ევროპიის ქვეყნებში აჯანყებას... ჩვენში კიდევ ჯიბვირობას, ავაზაკთა ღუნგლოებას და მისთანებს... ამით უქონელი თხოულობს თავისს დარგს სიმდიდრისგან.

მიუხედავად ამისა არიან ისეთი სწავლეულები, რომელნიც თითონ არ მისდევენ ფუფუნებას, მაგრამ ამბობენ: «ზნე დაცული ფუფუნება საჭიროაა, როგორც წამქეზებელი შრომისადმი, და ძებნა მხოლოდ მიუცილებელ მოთხოვნილებიას ამისთვის საკმაო არ იქმნებოდაო». ამ აზრის შეწყნარება ყოველად მოუხერხებელია: ფუფუნებასთან ზნედაცულობა და ზომიერება ისე მოსათავსებელია, როგორც ცეცხლთან თივა; ფუფუნება ჰნთქავეს ყოველ სათნოებას.

ნადირ-ხალხთა გამოსაყვანად პირუტყულ მდგომარეობისა და ორძილობის ინერციითგან ევებ მართლა სასარგებლო იყოს, გაუჩინო მათ ახალ-ახალი მოთხოვნილება, რათა მათაც ხელი მიჰყონ გარჯასა და განვითარდენ მათდა სასიკეთოთ და სასიამოვნოდ. ჩვენ კი რალათ გვეჭირვება სურვილის აღძვრა მოხმარებისადმი? «შეხედეთო, ამბობენ ჩვენი მოპირისპირენი, ემაგ ტალახში გასერილ ხალხს, ემაგ გატლანქებულ ორფეხთ,—განა მავათ ჩვენისთანა სისხლი უღისთ ძარღვებში? განა მავათ ჩვენისთანა ყადრი აქვსთ შვენიერების? მავათი სიამოვნება ტალახსა და წყვლილში გდებაა და რომ ამოსწიო, არც ამოგყვებიან იქითგან».

საფუძვლიანი კი ასეთი «დიდკაციური» შენედულობა დაბალ ხალხზე? ისინი ხომ მუშაობენ, ხომ

*) იხ. «მწყემსი» № 2, 1892 წ.

დღე მუდამ ჭაპანწყვეტაში არიან თავისი არსებობის დასაცველად და ჩვენდა გამოსაკვებათ. განა შეიძლება მათი განკიცხვა მხოლოდ იმიტომ, რომ შესაფერ დღიურ ქირას ვერ იღებენ? განა თქვენ, მოფუფუნენი რომ არ ართმევდით, ზოგჯერ ნახევარზე მეტს მისს ნაჯახარს, განა ისინი ვერ დააღწევენ ნელ-ნელა თავს იმ საძაგლობას და იმ დამცირებას? განა მათი შრომა ღირსეულად ჯილდოვდება დღეს? განა შეიძლება, კაცი ჯურღმულში ჩაგვედოს და გვიძახდეს: ოხერა და ვერ ამოდისო! განა ამ გამაჯვლის ხალხის ნაჭირნახულევა ჩალის ფასად არ უფარდება ხელში უდიერ მექარხნებს, გაქნილ და მაწანწალა ჩარჩებს? განა, თქვენ, ფუფუნების მომხრენო, მცოდნენო და შემძლებულნო, ვალდებულნიარა ხართ გააფაქიზოთ იმ თქვენთ „მცირე მოძქეთა“ ხასიათი, სასწავლებლები გაუჩინოთ სხვადასხვა გვარი, გაუხსნათ განვითარების წადილი? განა იმ მუშა ხალხს კი არ აქვს სურვილი, იქონიოს სუფთა ბინა, კარგი ავეჯეულობა, ტანთ-საცმელი და სასმელ-საქმელი გეგინისგან დავალდებულნი? ნუ თუეს, მიუტილებელ საქროების დაკმაყოფილების, სურვილი კი არ კმა-რა, რომ ისინი წააქეზოს შრომაზე! სხვა მიზეზი რა საქროა იმისთვის, ვინც თავის ხელით მუშაობს; გადაჭარბებულს მიხდევნ მხოლოდ უქმად მოსიარულენი, მუქთანორები და მოფუფუნენი.

მეორე საბუთად ფუფუნების მომხრეებს ა, რა მოყვით: «აქლა რომ ყველამ საფუფუნო სავნების კეთებაზე ხელი აღიარა, რაღა ეშველებათო ათასს ხელოვანს, ასი ათასს გამაჯვლს, რომელნიც ანახედ ავებენ საუცხოვო გემონებით ლითონებს, ქოვილებს, სპილოს ძელებს, ხის მასალას, ძვირფას ქვებს, რომელთაგან გამოდის მილიონების და მილიარდების საღირბალი სასალუქო ნაკეთობანი. ხომ ყველანი ულუკმა-პუროდ დარჩებინათ. არც ერთი სახელმწიფო არ არისო, რომ მომეტებულს აწარმოებდესო ცხურებისთვის სასარგებლოსა და საამურ ნივთებს, იმიტომ რომ თვითეულ სახელმწიფოში აუარება ღარიბია. რა ნაწარმოებია მოჭარბებული, აბა, მიგვითითეთო, ნუ თუ მატყლი და ბამბა, როცა იმოდენი აღამიანი ს-ცივით იტანჯებაო. ნუ თუ პური, როცა ბევრისგან ბევრს ხმელა პური ენატრებაო?»

ჩვეც ახს ჩივით. იმ გამაჯვლებს, სპილო-ძელება და ძვირფას ქვებს რომ აწახნაგებენ, შექმ-ღათ მოყვანათ საქრო რაოდნობა პურისა და

მატყლისა და ქირ-ბოროტა მოსაზაბოდა. შრომა იგივე იქმნებოდა, მაგრამ ძთლად სასარგებლო კა.

«მაგრამო, გვეკამათებან კიდევ ფუფუნების მომხრენი, ვას შეუქლია, აღნიშნოს სინამდელით უსარგებლო, რაც თქვენ გინდათ განდევნოთ და გამოაჩინოს სასარგებლო, რაც თქვენ გინდათ, გაჩრავლდესო?»

ვითომ ვსეც საბუთია. რა თქმა უნდა, ცნება ფუფუნებისა შედარებითია და დამოკიდებულია წარმოების ღონისძიებაზე. რაც დღეს სინამდენად ითვლება, ხეალ იგი ახას აღარ შეადგენს, თუ კი მექანიკის წარმატება მას გახდის ყველასთვის ხელაშიაწოდებად. ვაც რომ იყოს, სასარგებლოსი და უსარგებლოს გარჩევა ყველასთვის ადვილია. ღირა თუ არა ნივთი იმ შრომად და იმ ღროდ, რაც მას უნდა მოვანდომო, თუ ჩემის ხელით ვიკეთებ (ან სხვისია ხელით, მანაცვლებთ ჩემ ნაწარმოებზე—ეგ სულ ერთია). თუ ასეა, ეგ ფუფუნებად აღარ ჩათვლება და სრული ნება მქვს, მოვიბოვო იგი. მაგრამ თუ იმ ნივთის იოსაობაღათ მე მოვაცდინე კაცურა ძალა ნამდვილის დანიშნულობისაგან, საცა იგი უფრო სასარგებლო იქმნებოდა, მაშინ მე მართალი აღარა ვარ. მე შევსწარე ამით მიუტილებელი საქროება გადმეტებულა, სანებვირო სავანს. მე ცუდად მოვან-მარე ჩემი, ამ ჩემთ მოყვასთ ძალ-ღანე.

პოლიტიკეონომები წერენ თხზულებათა ამგვარ ტემებზე: «მოთხოვნილებათა სიმცირე, როგორც ნიშანი ხაზაგაღო განუვითარებლობისა», «ნივთიერი მოთხოვნილება შესაბამ ზნეობითთა მოთხოვნილებათა» და მ-სთანები. ამისთანა შეხედულება მართალია მოქალაქობის, განათლების დასაწყისში და დააჯერებელი აღარაა შემდეგ განვითარებაში, კულტურის ზედა და ზედა ხარ-სხებზე. საქროებათ წაქიმუნჯებული აღამიანი პირველყოფილ დრო-ქამში შრომბს ტლანქის იარაღებით: გამოუქაფატებელ კაქათ, ქვის ნაჯახით, ჯგუთით, თევზის ძელოთ. შემდეგ ხანებში კი თანდათან ეჩვევა ხმარებას ლითონის იარაღებისას. მალე მოყავს წყობილებაში თავისი დაკვირვებანი ბუნების ძალეზე. იწყება ტუნჩია, მეცნიერება. ღვინდება საზოგადოებრივი მორიგება, განწყობილება და ზნენი თანდათან რბილდება, ლპობიერდება. მიწათმოქმედება თხოულობს წესს და რიგს, მშვილობან ცხოვერეას საუგათ საზოგადოებისა. აღამიანი თანდათან ივწყება ხორცქმლობას, მტკ-ღაც

უმის ხორცისას, რასაც მანამდე მთელს თავის დროს ანდამებდა საკბილოს მოსანადირებლათ, მისს ჩასანთქმელად და მოსანელებლათ. მოცალემა, რაიცა არის შედეგი შრომის მოპეტებულ მწარმოებლობისა, ხელს უწყობს ადამიანს გონებისა და ზნეობის განვითარებისათვის. ადამიანი რომ ცულის საგნებს, ამითი თავისი თავი შეჟავს აღზრდაში; იგი საგნებს აძლევს სხვა სახეს იმდენათ, რამდენათაც მას თავისი თავი გადაუქმნია, შეუძულებია თავისუფალ და გონიერულ საშუალებათა მოხმარებით. შრომამ შექმნა ახალი ქვეყნიერობა. ან, უკეთ ვთქვით, მან შექმნა ადამიანი. შრომა არის თავის თავის პატრონობა, შრომა ნიშნავს წინასწარ ხედვას. შრომა ის არის, თუ იცი საშუალების და მიზნის ერთმანერთთან დამოკიდებულება. მკტიც უნდა ვთქვათ: შრომა ნიშნავს აღარულებას მოკალღობისას სხვა კაცთადმი, რომელთაგან მოითხოვების ნაცვალგება შრომითვე. ასე იწყება ქვემარტი საზოგადოების ცხოვრება. ამასთანა ცხოვრება ვრცელდება თანდათან დედაშაშის პირზე აზრების აღებ-მიცემობით, სამსახურს და ყოველგვარის ნაწარმოების მონაცვლეობით».

ეს ხატბა შრომისადმი, თქმული ერთის პოლიტიკ-ეკონომიკიან, მოსაწონია მანამდე, სანამ იგი ეკუთნის შრომას მიუცილებელ, ნამდვილ საქარობათა მაწარმოებელს. შრომა თუ უსარგებლოს რასმე საწარმოებლათ იხარჯება, მაშინ იგი არის მიუტყეველი დაკარგვა დროსი. რაიცა არის ცხოვრების მასალა და მოკმეული გეძქვს მაღალ მანათლადმი მისაღწეველათ. ამასთანა შრომა შეადქენს მხარობას იმ დროისას, რაც უნდა მოხმარებულყოფა გონების აღსაზრდელათ და გულითადის ურთიერთაზრათვის იჯახსა და კაცობობათათან.

მოთხოვნილებათ გაბეგვება სრულადაც არ არის ცავილიზაციას წინარბის ნიშანი, იმიტომ რომ მათხოვნილება მრავლდება და ბეწენიკდება საზოგადო გარყენილობისა და ვათახსირების დროს. რომის იმპერია არის ამის ბრწყინვალე მაგალითი. სწარეთ ამისთანა დროში სული ელევათ შეუქლებელის ძებნაში და ფუფუნება ხედავს გარყენილებაში უზენაესს სიამოვნეს. ფილოლოფისი სენეკა ამბობს გარყენილ კალიგულასზე: «არავფერი ისე ძლიერ არ მოუტდებოდა, როგორც ის, რაც შეუქლებლად მიჩნდა. ამითი სიამოვნება გარყენილობათვის არის მიზანი ფუფუნები. ამასთანა კაცებს აამება ხოლოდ დანაძერი;

მათ სურთ ბუნებას ძალას ატანდნ. რომელცალა იმპერატორმა შეაერთებია ბაიო პუცელოსთან ზღვაზე გადავულ ხილით მაოლოდ იმის გულისთვის, რომ ზედ გაეკლო თავისს საჭრიფფო ეტლით. მეორე იმპერატორი მთელს მთებს ათრევიენებს ხალხს და იქვე დააზვინებინებს მიწას. მაახიობი ეზობი უკეთებს სჯუმროებს სანუქბარს მოლაზარაკე თუთიყუშების ენებისას, რაიც უჯდებათ ზეთი ათასს მანათად. დედოფალი გორტენზია თავისს ბაღჩას ღვინოებით არწყევიენებს. რამდენი ათასი ამისთანა უხიაკობა უნდა ჩამოთვალო: ეს სნეული წყურული განცხრობათა საკმაოთ ცნობილია. ნუ თუ აქ მოთხოვნილებათთა განვითარებას რამე კავშირი აქვს ზნეობითს განვითარებასთან?

ეკონომისტების და მათის ამყოლ საზოგადოების თვალში ესა თუ ის ქვეყანა მით უფრო განვითარების მაღალი ხარისხზე დგას, რაც უფრო დიდი მაწარმოებელი ძალა აქვს. ქვეყანა განვითარებულად ირიცხება მაშინ, თუ ფული მილიარდობით ითვლება, როცა ანგარიში გამოყავთ, გამომუშაებულ შემოტანილ და გატანილ საქონელთა. ამისთანა ქვეყნებში მდიდრები ხარკსა კრეფენ მთელს ქვეყნიერობისაგან, რათა მათ შემკონ თავიანთი სასახლეები, მორთონ და მოაზიხილ პაილონ თავიანთი სტოლები. ქალაქებში კაშკაშა სინათლენე ფანჯრების მუყალფაებში ელვარებენ დანატიფეტული ძვარფაიები, დააქსიქებულ-დაძინან ქრებულა ოქრო-ვერცხლები და ფერად-ფერადი სტაერა-ფაზიები. ის კ არა თუ იქვე მილიონი დატაკ-გლახაკები აშკარა ნაგლახაკართ წუთი-აოფელს ეღწევიან, ორწილზე მტოპვიდონი უქერა კიაზვით რჩებიან; საქაროდ ხდება საპრობილების გაფართოვება და გაბეგვება და შიშარობისა ვაპოცხადება. მაგრამ ამას ყუთადლებას ვი აქცევს: ამისთანა ქვეყნები დიდი ყოკრობითა განათლებულ. საქარობათა ქვეყნებად ითვლება. მეორე ადგილას ეხედავთ, რომ პატროსანი სოფლები, ძესკუთრენი თავიანთ საბო-არმ ნდერებისა, ყოლაფერ თავისს მიუცვლებელ საქარობას მიუძლიან თვისის გარჯით. ყველას გვარბანი კარგა განათლება და კეთობდგომარეობა აქვთ. მაგრამ იქ ფუფუნებისა ნაკალღევც არ არაეობა. ამისთანა ქვეყნისა ჩამარჩხალ, დქვეითებულს ეძახან. აი, ჩვეულებრივ მჯელობა ახალს დროსა. ეს შებედულება არის ზეწრული, არად საოწმუნო და საზოგადოების დაძღველი თავისს შედეგებით.

წმრილვაი რადამიის მიმართ.

I

კიევის სასულიერო აკადემიის ქართველი სტუ-
დენტები უგულითადეს მადლობას ეუძღვნით რედაქ-
ციებს: «მწყემსი»-სას და «Пастырь»-სას, «ივერიი»-სას
და «Новое Обозрѣнiе»-სას თავიანთ გამოცემათა
წარსულ და ამა მდგომარე წელში ჩვენთვის უსას-
ყიდლოდ გზავნიანათვის.

მელიტონ ჩოგოვაძე.

II

მ. რედაქტორო! უმორჩილესად გთხოვთ, ნება
გვიბოძოთ, რომ თქვენი გაზეთის შემწეობით მად-
ლობა გამოუცხადო იმ პირთ, რომელთაც შესწირეს
ჩემდამო რწმუნებულს კლდეების წმ. გიორგის ეკ-
კლესიას სხვა და სხვა საეკლესიო ნივთები. და
სახელდობ: მჭერიგმა ამირან მახარობლის ძის კვიტა-
შვილის ასულმა ეკატერინა გუმბერიძისამ თავის
ქმრის ამირანის მოსახსენებლად შემოსწირა ერთი
გარდამოხსნა თავის კუბოთი, ღირებული 70 მან.;
მღვდლის შვილმა კირილე თომას ძე თუთბერიძემ
ერთი მაცხოვრის ხატი და ერთი ღვთის მშობლისა,
ღირებული 6 მან.; გლეხმა სიმონ იესეს ძე ახრახა-
ძემ—ერთი ჯვარი, ღირებული 4 მ. და სპირიტონ
ღუგლამის მფულამ ირინე კაციას ასულმა შემოს-
წირა ერთი პატარა კანკელი, ღირებული 3 მან.

ზემოხსენებულ პირთ გულითად მადლობას
ეუძღვნით როგორც მე, ისე მთელი ჩემი მრევლი;
განსაკუთრებით ჩემგან მოხსენება ექნება კვეთაზე
გარდაც. ამირან კვიტაშვილს და მის მფულას. იმე-
დი მაქვს, რომ ამ ღვთის მოყვარე პირთ კიდევ აღ-
მოუჩნდება მიმბაძველი.

მღვ. იუვლიანე ყოფშიძე.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ყველამ იცის, რომ 1890 წლიდან, უმაღლესი
ნება-დართვით, საქართველოს საექსარხოზოში ხაზი-
ნიღვან დაინიშნა 9900 მანეთი დასაარსებლად და
შესანახავად თითოეულ გუბერნიაში თითო ორ-
კლასიანის და ორი ერთ-კლასიანის სამრევლო
სკოლებისა. ამ ფულის მიცემა ხაზინიდან ყოველთ-
ვის სამ-სამი წლით გამოითხოვება, — მაგრამ რადგან
ხშირად ხარჯთა-აღრიცხვის დამტკიცებას აგვიანდება,
ამისათვის მთავარ-მართველმა უბრძანა გუბერნატო-
რებს, რომ აღნიშნულ სასწავლებლებს ხაზინიდან
მიეცეს, რასაც ღვემდის იღებდენ, ჩვეულებრივად
და შეუწყვეტლივ.

* *

ჩვენ შეეიტყეთ, რომ მის მაღალ ყოვლად
უსამღვდელოესობას საქართველოს ექსარხოზს ელა-
დიმერს განზრახვა აქვს მომავალ ზაფხულში ეპარქი-
ალური სამღვდელოების კრება მოახდინოს, რომელ-
ზედაც უნდა მოიფიქრონ ზომები ზნეობისა და სარ-
წმურნების განმტკიცების შესახებ ხალხში.

* *

თფილისის მართლ-მადიდებელი სემინარიის მე-
სამე კლასის მოწაფის რაქდენ კანდელაკისაგან ჩვენ
მივიღეთ გაზეთში დასაბეჭდად შემდეგი წერილი:

«მ. რ. მე ვარ შვილი მეტად ღარიბი და უად-
გილოდ მყოფი დაერდომილი მედავითნისა. კულაშის
საბლალოჩინო ოლქის ბლალაჩინმა მ. ერმალოზ კან-
დელაკმა თავისი მამაშვილური ყურადღება მიაქცია
მამი ჩემის სიღარიბეს, რომელსაც სურვილი კი აქვს
ჩემი გამოზრდისა, მაგრამ სიღარიბე ნებას არ აძლევს,
ყოველთვიურად საჭირო ფული გამომიგზავნოს. მ.
ბლალაჩინს თავის საბლალოჩინოში მოუკრებია 19
მან. და 3 მ. ჩემთვის და კიდევ გამომიგზავნა. ამ
შემწეობისათვის გულითად მადლობას ეუძღვნით რო-

გორც ბლალაჩინს მ. ერმალოზ კანდელაკს, ისე ყვე-
ლა შემწირველთ, რომელთა სიას აქვე გიგზავნით
დასაბეჭდად. აი სია:

ბლალაჩინმა ერმალოზ კანდელაკმა 3 მანეთი,
მასწავლებელმა კ. მკურნალმა 1 მ., მღვდლებმა: მ. კან-
დელაკმა, მიხაილ კანდელაკმა, ლ. კანდელაკმა, პ. კან-
დელაკმა, ზ. შანიძემ. სერგეი კალაძემ, თ. ჯიბლაძემ
თითო მანეთი, ნ. ჯიბლაძემ, ნიკუტაძემ, ს. მიქაძემ,
ო. სანიკიძემ, ი. ახვლედიანმა, გ. შენგელიამ, ს.
მიქაძემ, დიაკონმა ე. მიქელაძემ, მღვდელთნებმა: ს.
კანდელაკმა, გ. კანდელაკმა, პ. კახიანმა, ზ. აბულაძემ
ათ-ათი შაური, გელეიშვილმა 40 კ., მ. შენგელიამ
30 კ., ბ. კალაძემ 30 კ., ა. ყუფარაძემ 20 კ., ი.
არველაძემ 20 კ., პ. ჯიბლაძემ 20 კ.

* *

ოზურგეთის მაზრის, სოფ. ქვემოხეჩის მაცხოვ-
რის ეკკლესიის მღვდლის ფილიმონ ბროკიშვილისა-
გან ჩვენ მივიღეთ გაზეთში დასაბეჭდად შემდეგი წე-
რილი:

«მ. რედაქტორო! უპირჩილესად გთხოვთ, ნება
გვიბოძოთ, რომ თქვენი პატივცემული «მწყემსი»-ს
საშუალებით გულითადი მადლობა შევსწირო ჩემდა-
მა რწმუნებული ქვემოხეჩის მაცხოვრის ეკკლესიის
მრევლთაგანს აზნაურს კოტატი მალაქიასძეს დუდუ-
ჩავს, რომელმაც 1892 წელს ზემო აღნიშნულს ეკ-
კლესიას შემოსწირა ორი ბაირახი, ღირებული 60 მ.
და ერთი შანდალი, ღირებული 5 მ.

* *

ნორის მიხაილ—მთავარანგელოზის ეკკლესიის
მღვდლის იოანე ანდრიევსაგან ჩვენ მივიღეთ გა-
ზეთში დასაბეჭდად შემდეგი წერილი:

«მ. რ. გთხოვთ ნება მოგვეცეთ, რომ თქვენი
გაზეთის შემწეობით გულითადი მადლობა გამოუტ-
ხადო როგორც მე ისე ჩემმა მრევლმა აზნაურთ ზა-
ქარია, ანტონ და ნიკოლოზ არჯევანიძეთა, რომელ-
თაც შემოსწირეს ჩემდამო რწმუნებულ მიხაილ მთა-

ვარ-ანგელოზის ეკკლესიას გარდამოხსნა, ღირებული
450 მ., შესანიშნავი მხატვრობა გარდამოხსნისა არის
შემკული ოქრომკედით, სიტყვები: «მშვენიერმან იო-
სებ ძელისაგან გარდამოხსნა» და სხვა დაწერილია
ქართულათ ოქროს ვარაყიანი სხვილი მხედრული
ასოებით. ამათვე შემოსწირეს ამავე ეკკლესიას ღირ-
სტოლი გარდაცვალებულთა დასასვენებლად, ღირე-
ბული 10 მ.»

რედაქციისაბან.

ზოგიერთი ჩვენი ხელის მომწერლები გვწერენ,
რომ მათ გაეგზავნოს ჩვენგან საჩუქრად დანიშნული
ქარაბადინი დაბეჭდვისათავე. ამას გვწერენ ჩვენ
იმისთანა ხელის მომწერლებიც, რომელთაც ჩვეუ-
ლებათ აქვსთ გაზეთის ფულის გამოგზავნა წლის
ბოლოს. ამისათვის ვაცხადებთ საყოველთაოდ, რომ
ქარაბადინი დღეიდან ორი კვირის შემდეგ გაეგზავ-
ნება მხოლოდ მათ, ვისაც გაზეთის ფული მთლად
შემოტანილი აქვსთ და შემდეგშიაც ამ წიგნს ხელის
მომწერლები მიიღებენ, როდესაც გაზეთის ფულს
გამოგზავნიან.

* *

«მწყემსი»-ს ცაღვე ნომრების ყიდვა შეიძ-
ლება თბილისში წერა-კითხვის გამავრცელებელი
საზოგადოების და წიგნების გამომცემელი ამა-
ნავობის წიგნთ-საცავებში.

რედაქციის წასუსი.

თბილისში. თ. ქორღანიას. სამწუხარად, თქვენა წე-
რილი გვან მივიღეთ და
ამიტომ ამ ნომერში არ
იბეჭდება, სილო შემდეგ
ნომერში უთუოდ მთლად
დაბეჭდება.

მიიღება ხელის-მოწერა 1893 წლისათვის ორ კვირულ ვადოდ ვაგონითა ქართულს

„მწყმსი“

რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზედ

მიზანი და დანიშნულება გაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და საერო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა; 2) გაავრცელოს ქართველ სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა შესახებ; 3) გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მცენიერება ქრისტიანობრივი კეთილ ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საეკლე კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუტლებელ საპირობებს შეადგენს მათთვის მტკიცელ მათი მოვალეობის აღსრულებისათვის.

მიზანი და დანიშნულება რუსული გამოცემისა, ზემოხსენებულის პროგრამის აღსრულების გარდა არის— 1) შეატყობინოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას შინაარსი შეხანიშნავ და ხანტერესო «მწყემს»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) გააცნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას საქართველო, ეს დაშორებული კუთხე რუსეთის იმპერიისა და საქართველოს სასულიერო და საერო წოდება ქართული გამოცემის საშუალებით გააცნოს რუსეთის სასულიერო მწერლობას და ხალხის ცხოვრებას.

ფასი ქუჩნაღისა:

12 თვით «მწყემსი» 5 მ. 6 თვით «მწყემსი» 3 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 6 ,, ორივე გამოცემა 4 ,,
— ,, რუსული ,, 3 მ. — ,, რუსული ,, 2 მ.
სოფლის მასწავლებელთ «მწყემსი» დაეთმობათ მთელის წლით სამ მასკეთად.

რედაქციას აქვს კანტორები: ქუთაისში ხანანაშვილების სახლებში და ყვარაღაში რედაქტორის საკუთარ სახლებში.

ზაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც ყვარაღაში, აგრეთვე ქუთაისშიაც.

ზარეშე მცხოვრებთა ჟურნალის დაბარება შეუძლიათ ამ აღრესით: Вь Квирлы, вь редакцію журналовъ „МЦЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

მიადება ხელის-მოწერა 1893 წლისათვის ორ თვეურ საყმაწვალ სურათებან ჟურნალ

„ქმჯილზე“

წელიწადში გამოვა სულ 6 წიგნი, და თითო წიგნი იქნება ოთხი დამ-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბანი, ანუ 64—80-დგ გვერდი დიდის ფორმატისა.

«ჯეჯილზე» დაბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კატეცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშონი და საერაჯიშონი, სამათემატიკო ამოცანები, იგეები. ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ჟურნალში მონაწილეობის მიღება აღგვითქვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში დატარებით ეღირება—3 მანეთი, თბილის გარეშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი იქნება 60 კაპ. ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით.

ნახატებიანი ახალი ქუჩნაღი

„ბკპლი“

(დამატება «ჯეჯილისა»)

გამოვა 1893 წლიდან ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თაბანამდის.

ხელის მოწერა მიადება ტფილისში არწუვის-სეულ ქარესლის სახალხო საკითხველოში. ქალაქს გარეშე ხელის მომწერთა შეუძლიათ მიიქცენ «ჯეჯილის» რედაქციაში ამ ჟურნალის დასაბარებლათ.

წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 7 მანეთი, ხოლო გაგზავნით 8 მან.

ვინც «ჯეჯილისა» და «კვალს» ერთად დაბარებს, იმათთვის წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 10 მან., ხოლო გაგზავნით 12 მან.

რედაქტორი-გამომცემელი ან. თ. წყნეთლისა.

შინაარსი: სამაგალითო ბერი—მისიონერი შთამამელობით სვანი.—კიდევ ორიოდ სიტყვა ქართული საეკლესიო წიგნების ბეჭდვის შესახებ.—ლია წერილი ბ. ქართლოსიძეს.—„დანიშნულების განუმარტებლად“ ფულეის შეწერის გამო.—პედაგოგის ისტორიიდან.—გონებითი წარმატებაში აქვს თუ არა მნიშვნელობა ჩამომავლობას?—მცირე შენიშვნა მეგრული ლიტერატურის შემქმნელს.—ნეკროლოგი.—უუფუნება.—წერილები რედაქციის მიმართ.—ახალი ამბები და შენიშვნები.—რედაქციისაგან.—რედაქციის პასუხი.—განცხადებანი.